

Skyddsavstånd och zoner i odlingslandskapet

- minskad komplexitet och ökad miljönytta

- Skyddsavstånd och zoner som lantbrukare behöver ta hänsyn till har tillkommit vid olika tidpunkter och av olika anledningar. Det innebär att benämningar och definitioner skiljer sig åt mellan dem.
- Vi föreslår förändringar i användandet av begreppet vattendrag, förtydliganden kring skillnaden mellan vattendrag och dike samt ett förtydligande kring hur skyddszoner ska mätas.
- Om nya skyddsavstånd eller zoner införs bör samma definitioner, bredder och begrepp användas som för befintliga.

Beskrivning

Det finns många olika skyddszoner och skyddsavstånd som lantbrukare ska hålla mot olika vattenområden vid spridning av gödsel eller växtskyddsmedel. Olika myndigheter har ansvar för de lagstiftningar som reglerar dessa skyddsavstånd och zoner.

Jordbruksverket fick under vintern/våren 2016 många synpunkter på problem med zonerna/avstånden. Synpunkter kom främst från olika rådgivare via Jordbruksverkets regionala personal på Växtskyddscentralerna. Främst handlade frågorna om en typ av skyddszon som vid den tidpunkten fanns som villkor för vissa växtskyddsmedel. Även om dessa villkor nu tagits bort kvarstår en del av frågorna som rör definitioner och hur zonerna och avstånden ska mätas. Även Växtskyddsrådet har uppmärksammat hur svårt det är för brukaren att tolka reglerna till exempel från var en zon ska mätas.

Lantbrukarna upplever de olika reglerna som krångliga och det finns därför stor risk att göra fel. Det är inte en bra utveckling, varken ur miljö- eller tillsynssynpunkt när det finns oklarheter kring hur reglerna ska tillämpas. I detta behövs en samsyn mellan de olika inblandade myndigheterna. En mer samordnad syn mellan myndigheterna vad gäller olika regler kopplat till avstånden och zonerna ger också en enklare och mer rättssäker tillsyn.

Jordbruksverket har gjort en kartläggning över alla zoner och avstånd som lantbrukaren kan behöva ta hänsyn till. Utifrån den har det gjorts en analys av problem och möjliga lösningar. En utgångspunkt i detta har varit att zonerna behöver vara väldefinierade och mätbara. Krav i direktiv och andra regelverk har beaktats vid genomgången av vad som kan förändras för att göra kraven mer likartade. Projektet har genomförts i huvudsak genom litteraturstudier och diskussioner med deltagande myndigheter.

I korthet har följande delar undersökts:

1. vilka problem som lantbrukare i första hand upplever vid tillämpningen av regelverket för olika zoner
2. hur utformningen av kraven på olika zoner skulle kunna samordnas bättre till exempel hur avstånd ska mätas och vilka vattenområden som omfattas. I detta ingår att beakta krav i direktiv och andra regelverk
3. om zonernas och avståndens bredder behöver samordnas och om det i sådant fall är möjligt att genomföra
4. om nya skrivningar behövs för vissa zoner och avstånd och om det i sådant fall är möjligt att göra
5. hur en tolkning av kraven skulle kunna göras i praktiken och vid tillsyn.

Det som däremot inte har tagits upp under arbetet är effekten av olika zoner och avstånd, hur bredden inverkar på effekten samt skötselvillkor för skyddszoner.

I rapporten för projektet redogör vi för de olika skyddsavstånd och skyddszoner som ingått i genomgången. För varje typ går vi genom vilka förordningar och föreskrifter som ligger till grund för åtgärden, sedan redogörs kort för villkoren för den åtgärden och vad den har för syfte. Olika begrepp, definitioner och bredder för de olika

åtgärderna förklaras. Problemen som låg till grund för projektets start men också sådant som samlats in under arbetet redogörs. Slutligen listas slutsatser och projektets förslag till förändringar. Det finns två bilagor där bilaga 1 innehåller en utökad redogörelse för definitioner av begrepp och varifrån de olika åtgärderna ska mätas och i bilaga 2 sammanfattas de olika skyddsavstånden och skyddszonerna i en tabell.

Myndigheter

Samverkande myndigheter har varit Jordbruksverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, länsstyrelserna, Kemikalieinspektionen och Skogsstyrelsen.

Syfte

Syftet med projektet har varit att undersöka om det går att förenkla och så långt det är möjligt, likrikta kraven som ställs på olika skyddszoner och avstånd. Ett ytterligare mål har varit att förtydliga hur vi som myndigheter ska tolka kraven för att kunna förbättra tillsynsvägledning och rådgivning.

Miljömål

De miljömål som främst berörs är Giftfri miljö, Ingen övergödning, Ett rikt odlingslandskap och Levande sjöar och vattendrag.

Resultat

Projektet har lagt fram ett antal förslag:

- Om nya skyddszoner och skyddsavstånd ska införas är det viktigt att dessa harmonierar, beträffande avstånd och beträffande villkor, med de redan befintliga. Annars kommer de bidra till att göra en redan komplicerad situation vad gäller zoner och skyddsavstånd ännu mer komplex och svåröverskådlig.
- Vi föreslår att skillnaden mellan ett dike och ett vattendrag förtydligas i Naturvårdsverkets vägledning om tillämpning av föreskriften om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel och i Jordbruksverkets vägledningsmaterial, exempelvis Kontrollinstruktioner för tvärvillkorskontroller.
- Jordbruksverket och Naturvårdsverket behöver se över sin användning av begreppet vattendrag i kommunikationen kring skyddszoner med miljöersättning och skyddsavstånd vid spridning av växtskyddsmedel.
- Jordbruksverket bör överväga att använda samma begrepp vid mätning av skyddszoner med miljöersättning som vid mätning av skyddsavstånden vid spridning av växtskyddsmedel.

- Vi föreslår ingen förändring i hur skyddsavstånd vid spridning av gödsel mäts. Ett alternativ hade kunnat vara att detta skyddsavstånd skulle mätas på samma sätt som skyddsavståndet vid spridning av växtskyddsmedel. Villkoren för skyddsavståndet vid spridning av gödsel är överenskomna med EU-kommissionen och är även tvärvillkor. Jordbruksverket bedömer därför att det inte är möjligt att göra denna förändring.

Analys

Förenklade och likriktade krav och villkor ger en större möjlighet för lantbrukare att göra rätt i sin miljöhänsyn. Det skapar också en större förståelse för skyddsavstånden och skyddszonerna vilket förhoppningsvis ökar efterföljandegraden. Det ger även en effektivisering och förutsättningar för en mer likvärdig behandling av företag i tillsynen. Genom att skapa enklare regler som är lättare att förstå ökar vi också förhoppningsvis viljan att anlägga skyddszoner. En ökad mängd skyddszoner skyddar vattenmiljön samtidigt som den biologiska mångfalden i odlingslandskapet ökar.